

Tentamen i TATA69 Flervariabelanalys

2017-10-20 kl. 14.00–19.00

Inga hjälpmedel tillåtna (inte heller miniräknare). 8/11/14 poäng med minst 3/4/5 uppgifter med minst 2 poäng (av 3 möjliga) ger betyg 3/4/5. Länk till lösningsskiss finns efter tentamen på kursens hemsida.

1. Bestäm alla lokala maximi- och minimipunkter för $f(x, y) = 3x^2 + y^2 + 4xy + \frac{2}{3}x^3$.
2. Beräkna $\iint_D \frac{xy}{1 + (x^2 + y^2)^4} dx dy$, där $D = \{(x, y) \in \mathbf{R}^2 : 0 < x < \sqrt{3}y\}$.
3. Låt N vara normallinjen till kurvan $x^2 + y^2 + kxy = 1$ i punkten $(1, 0)$. Bestäm konstanten k så att linjen N går genom punkten $(-2, 2)$.
4. Visa att ekvationen $2yz + e^{xz} + \cos(xy) = -4$ implicit definierar en funktion $y = f(x, z)$ av klass $\mathcal{C}^1$ nära punkten $(x, y, z) = (0, -1, 3)$. Ange $f(0, 3)$ samt derivatorna $f'_x(0, 3)$ och $f'_z(0, 3)$.
5. Bestäm alla funktioner $f(x, y, z)$ av klass $\mathcal{C}^1$ (för $x > 0$) sådana att

$$x f'_x - x f'_y - z f'_z = 0, \quad f(1, y, z) = yz.$$

(Ledning: Använd t.ex. variabelbytet $u = y$, $v = x + y$, $w = xz$.)

6. Beräkna $\iiint_D z dx dy dz$, där $D = \{(x, y, z) \in \mathbf{R}^3 : z^2 \leq x \leq y \leq 2z\}$.

Lösningsskisser till TATA69 Flervariabelanalys 2017-10-20

1. Derivatorna $f'_x = 6x + 4y + 2x^2$ och $f'_y = 2y + 4x$ är noll om och endast om $(x, y) = (0, 0)$ eller $(x, y) = (1, -2)$. Andraderivatorna $f''_{xx} = 6 + 4x$, $f''_{xy} = 4$ och $f''_{yy} = 2$ uträknade i dessa punkter ger de kvadratiska formerna

$$Q_{(0,0)}(h, k) = 6h^2 + 8hk + 2k^2 = 2(k + 2h)^2 - 2h^2$$

och

$$Q_{(1,-2)}(h, k) = 10h^2 + 8hk + 2k^2 = 2(k + 2h)^2 + 2h^2.$$

Den första är indefinit, t.ex. är $Q_{(0,0)}(1, -2) < 0 < Q_{(0,0)}(0, 1)$, så $(0, 0)$ är en sadelpunkt. Den andra är positivt definit, eftersom den är uppenbart ickenegativ, och lika med noll bara då $k + 2h = h = 0$, dvs. då $h = k = 0$; alltså har f (strängt) lokalt minimum i $(1, -2)$.

Svar: $(1, -2)$ är en lokal minimipunkt.

2. Integralen är generaliserad eftersom området D är obegränsat, men integranden $xy/(1 + (x^2 + y^2)^4)$ är positiv i D , vilket motiverar att vi kan räkna på som vanligt. Byte till polära koordinater ger

$$\begin{aligned} \iint_D \frac{xy}{1 + (x^2 + y^2)^4} dx dy &= \int_{\rho=0}^{\infty} \left(\int_{\varphi=\pi/6}^{\pi/2} \frac{\rho^2 \cos \varphi \sin \varphi}{1 + \rho^8} \rho d\varphi \right) d\rho \\ &= \lim_{\omega \rightarrow \infty} \left[\frac{1}{4} \arctan(\rho^4) \right]_0^{\omega} \left[\frac{1}{2} \sin^2 \varphi \right]_{\pi/6}^{\pi/2} \\ &= \frac{1}{4} \cdot \frac{\pi}{2} \cdot \frac{1}{2} \left(1^2 - (1/2)^2 \right) = \frac{3\pi}{64}. \end{aligned}$$

Svar: $3\pi/64$.

3. Sätt $f(x, y) = x^2 + y^2 + kxy$, så att kurvan är $f(x, y) = 1$. Gradienten

$$\nabla f(x, y) = \begin{pmatrix} 2x + ky \\ 2y + kx \end{pmatrix}$$

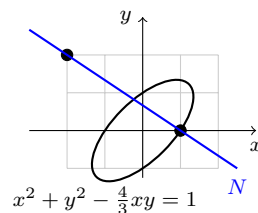
är vinkelrät mot f 's nivåkurvor, så normallinjen N i punkten $(1, 0)$ har riktningsvektor

$$\nabla f(1, 0) = \begin{pmatrix} 2 \\ k \end{pmatrix}.$$

Linjen N går genom $(-2, 2)$ om och endast om denna riktningsvektor är parallell med vektorn från $(1, 0)$ till $(-2, 2)$:

$$\begin{pmatrix} 2 \\ k \end{pmatrix} \parallel \begin{pmatrix} -3 \\ 2 \end{pmatrix} \iff k = -\frac{4}{3}.$$

Svar: $k = -4/3$.

4. Funktionen $F(x, y, z) = 2yz + e^{xz} + \cos(xy)$ är uppenbart av klass $\mathcal{C}^1$, och $F(0, -1, 3) = -6 + 1 + 1 = -4$. Vidare är

$$\nabla F(x, y, z) = \begin{pmatrix} z e^{xz} - y \sin(xy) \\ 2z - x \sin(xy) \\ 2y + x e^{xz} \end{pmatrix}, \quad \nabla F(0, -1, 3) = \begin{pmatrix} 3 \\ 6 \\ -2 \end{pmatrix},$$

alltså i synnerhet $F'_y(0, -1, 3) = 6 \neq 0$. Förutsättningarna för implicita funktionsatsen är därmed uppfyllda, vilket visar att sambandet $F(x, y, z) = -4$ definierar en $\mathcal{C}^1$ -funktion $y = f(x, z)$ nära $(0, -1, 3)$.

Per definition är $f(0, 3) = -1$. Derivatorna fås med implicit derivering:

$$f'_x(0, 3) = -\frac{F'_x(0, -1, 3)}{F'_y(0, -1, 3)} = -\frac{3}{6} = -\frac{1}{2},$$

$$f'_z(0, 3) = -\frac{F'_z(0, -1, 3)}{F'_y(0, -1, 3)} = -\frac{-2}{6} = \frac{1}{3}.$$

Svar: Se ovan.

5. Med det föreslagna variabelbytet fås från kedjeregeln att $f'_x = f'_v + z f'_w$, $f'_y = f'_u + f'_v$ och $f'_z = x f'_w$. Insättning i PDE:n ger

$$0 = x(f'_x - f'_y) - z f'_z = x(z f'_w - f'_u) - z x f'_w = -x f'_u,$$

alltså $f'_u = 0$ (eftersom vi förutsätter $x > 0$). Därmed är $f(u, v, w) = g(v, w)$, där g är en godtycklig $\mathcal{C}^1$ -funktion av två variabler. I de ursprungliga variablerna fås alltså

$$f(x, y, z) = g(x + y, xz).$$

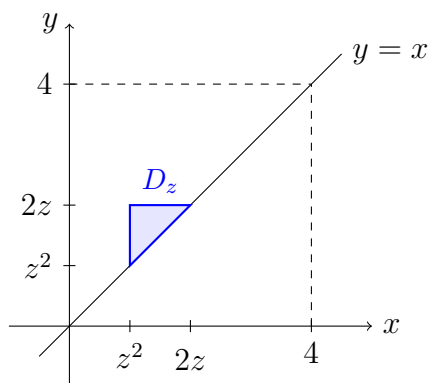
Bivillkoret ger $yz = f(1, y, z) = g(1 + y, z)$, så att $g(s, t) = (s - 1)t$, och följaktligen $f(x, y, z) = (x + y - 1)xz$.

Svar: $f(x, y, z) = (x + y - 1)xz$.

(Ett litet tips: Det är lätt att kontrollera genom insättning att svaret uppfyller både PDE:n och bivillkoret!)

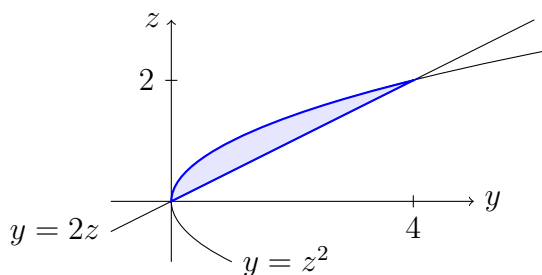
6. Ett enkelt sätt är skivor för fixt z : om man håller z konstant i olikheterna $z^2 \leq x \leq y \leq 2z$ så ser man att tvärsnittet D_z är en halv kvadrat med sidlängd $2z - z^2$ (förutsatt att $z^2 \leq 2z$, dvs. $0 \leq z \leq 2$), så

$$\begin{aligned} \iiint_D z \, dx \, dy \, dz &= \int_{z=0}^2 \left(\iint_{D_z} z \, dx \, dy \right) dz = \int_{z=0}^2 z \, \text{area}(D_z) \, dz \\ &= \int_{z=0}^2 z \cdot \frac{1}{2}(2z - z^2)^2 \, dz = \frac{8}{15}. \end{aligned}$$

Men det går på flera andra sätt också, t.ex. stavar i x -led: olikheterna för D ger direkt gränserna $z^2 \leq x \leq y$ för den inre x -integralen, och kroppens projektion $\tilde{D}$ på yz -planet ges av $z^2 \leq y \leq 2z$, dvs. området mellan kurvan $y = z^2$ och linjen $y = 2z$. Alltså

$$\begin{aligned} \iiint_D z \, dx \, dy \, dz &= \iint_{\tilde{D}} \left(\int_{x=z^2}^y z \, dx \right) dy \, dz = \iint_{\tilde{D}} z(y - z^2) \, dy \, dz \\ &= \int_{z=0}^2 \left(\int_{y=z^2}^{2z} z(y - z^2) \, dy \right) dz = \frac{8}{15}. \end{aligned}$$

Svar: $8/15$.